14.4.2026

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 36/2026 vp_ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry *(jäljempänä MaRa)* toteaa lausuntonaan seuraavaa:

1. Lainsäädännön muutostarpeista

MaRa osallistui elintarvikelain muutostarpeita tarkastelleen valmisteluryhmän työhön.

Lakiesityksen tavoite edistää elintarvikemarkkinan toimivuutta sekä alkutuottajan aseman sekä elintarvikeketjun tasapainon kehittymistä nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan on perusteltu. Ravintolapalvelut ovat pk-yritysvaltainen toimiala ja yritysten elintarvikemarkkinaa koskevissa neuvotteluissa sopimuskumppanin neuvotteluvoima on usein merkittävästi suurempi kuin ravintola-alaa edustavan yrityksen. Siksi MaRa pitää hyvänä myös lain tavoitetta parantaa elintarvikevaltuutetun mahdollisuuksia valvoa elintarvikemarkkinoiden toimintaa.

Elintarvikelakia on muutettu useita kertoja ja vaikuttaa siltä, että lain toimivuutta ei ole vielä pystytty arvioimaan selkeästi. Lakiin liittyvä vaikutustenarviointi on riittämätöntä, eikä tue monilta osin laissa esitettyä uutta sääntelyä. Työryhmän työskentelyn aikana ilmeni, että kaupan omien merkkien käyttämisestä tehdään selvitystä, jonka alustavista tuloksista tutkija kertoi työryhmän jäsenille. Lisäksi kerrottiin, että UTP-direktiiviä ollaan päivittämässä, mutta päivityksen sisällöstä ei ole vielä tarkempaa tietoa. Nämä tiedot herättivät kysymyksen siitä, aloitettiinko lain muuttamiseen liittyvä kansallinen prosessi liian aikaisin.

Tavoite lain sisällön selkeyttämisestä ja elintarvikevaltuutetun valvontamahdollisuuksien parantamisesta ei kaikilta osin toteudu, koska laissa esitetty sääntely on varsin yleisluontoista. Moniin laissa mainittuihin ongelmiin puuttuminen on mahdollista myös muun lainsäädännön perusteella.

Esityksen vaikutusarviointeja koskevassa kohdassa todetaan, että esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia elintarvikkeiden tukkuhintoihin ja sitä kautta ravintoloiden ja ruokapalveluiden toimintaan ja kannattavuuteen. Ravintolat ja ruokapalvelut hyödyntävät laajasti PL-tuotteita ateriatarjonnassaan. Esityksen ei arvioida vaikuttavan merkittävästi PL-tuotteiden valikoimaan tai hinnoitteluun. Reilummilla pelisäännöillä toimiva elintarvikemarkkina ja vahvistuva elintarvikeketjun osapuolten välinen luottamus ja yhteistyö ovat myös ammattikeittiöiden edun mukaisia tavoitteita.

Yksityiskohtaiset kommentit

1 b Lain tarkoitus

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi 1 b §, jossa säädetään lain tarkoituksesta. Lisättäväksi ehdotettu pykälä on yleisluontoinen, eikä sen lisääminen lakiin ole välttämättä tarpeellista.

1 § Lain soveltamisala

Ehdotetun 2 momentin nojalla tämän lain 2 a–2 g §:n, 3 a §:n 3 momentin ja 4 c §:n 3 momentin säännöksiä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksista ja 3 a §:n 1 ja 2 momentin, 4 a ja 4 b §:n ja 4 c §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskevista sopimuksista sovelletaan, jos tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi ja ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin. Mainittuja lainkohtia sovelletaan myös riippumatta tavarantoimittajan ja ostajan liikevaihdosta, kun ostaja on Euroopan unionin alueen viranomainen.

Perusteluissa todetaan, että liikevaihdoltaan suhteellisen pienillä ostajilla ei ole katsottu olevan sellaista neuvotteluvoimaa, jota vastaan myyjää tulisi suojata.

MaRa toteaa, että ehdotettu 2 momentti rajaa soveltamisalaa liikevaihtoperusteisesti tavarantoimittajan suojaksi. Ravintola-alalla ostaja on usein neuvotteluvoimaltaan heikompi osapuoli, minkä vuoksi soveltamisalan rajaaminen tavarantoimittajia suojaavaksi ei anna suojaa kaikissa elintarvikeketjun sisäisissä ongelmissa.

MaRa katsoo, että ostajan tulisi voida vedota poikkeuksellisia olosuhteita koskevaan 3 a §:ään ilman 2 miljoonan euron liikevaihtorajausta ja tilanteessa, jossa ostaja on tavarantoimittajaa pienempi.

3 a § Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta

Ehdotuksen 1 momentin nojalla, jos sopimusta tehtäessä vallinneet olosuhteet muuttuvat poikkeuksellisesti siten, että sopimuksen heikompi osapuoli

ei ole voinut ottaa niiden muuttumista kohtuudella huomioon sopimusta tehtäessä ja olosuhteiden muuttuminen heikentää olennaisesti sopimuksen heikomman osapuolen asemaa, tämän pyynnöstä sopimuksen vahvemman osapuolen on neuvoteltava sopimusehtojen muuttamisesta poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta. Toisen momentin nojalla arvioitaessa sitä, onko osapuoli sopimuksen heikompi osapuoli, on otettava huomioon sopimuksen voimassaoloajan ja hinnoittelujaksojen pituus, sopimuskumppanien määrä ja muut osapuolen asemaan vaikuttavat seikat.

Neuvotteluvelvoitteen laiminlyönnistä ei säädetä sanktioita, eikä neuvottelujen edellytetä johtava muutoksiin voimassa olevissa sopimuksissa.

Ravintola-alalla pykälässä tarkoitettu tilanne realisoitui korona-aikana. Raaka-aineiden hinnat nousivat nopeasti ja tavalla, jota sopimuksia tehtäessä ei osattu ennakoida. Ehdotuksen perusteluissa kuvataan syntynyttä tilannetta hyvin.

Julkisen sektorin toimijat, jotka olivat neuvotteluvoimaltaan useimmiten selvästi vahvempia, kieltäytyivät sopimusten avaamisesta ja niihin liittyvistä neuvotteluista. Siksi MaRa suhtautuu ehdotettuun sääntelyyn myönteisesti. Säännös voi helpottaa poikkeukselliseen tilanteeseen vetoamista ja ehdotusta neuvottelujen avaamisesta.

Oikeustoimilain 36 § mahdollistaa myös sopimusten kohtuullistamisen muuttuneiden olosuhteiden vuoksi. Jos oikeustoimilakiin vetoaminen ei tuota tuloksia, asia on vietävä käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Varsinkin pk-yrityksille tämä on usein liian raskas menettelytapa. Samankaltaisen säännöksen lisääminen elintarvikemarkkinalakiin voi parantaa elintarvikemarkkinoilla toimivien yritysten asemaa, koska elintarvikemarkkinavaltuutetulle tulee uuden säännöksen myötä mahdollisuus avustaa osapuolia neuvotteluissa ja ottaa kantaa syntyneeseen tilanteeseen

MaRa pitää ongelmallisena, että soveltamisalaa koskevan pykälän nojalla ostaja voi vedota säännökseen vain, jos se on liikevaihdoltaan toimittajaa suurempi ja ostajan liikevaihto ylittää 2 miljoonaa euroa. Ravintolayritys ei voi näin ollen vedota säännökseen poikkeuksellisten olosuhteiden vallitessa, jos se on tehnyt sopimuksen itseään suuremman tavarantoimittajan kanssa eikä missään tilanteessa, jos ravintolayrityksen liikevaihto on alle 2 miljoonaa euroa. Säännöksen merkitys ravintola-alan kannalta jää valitettavan suppeaksi.

4 a § Neuvotteluvoiman väärinkäyttö

Ehdotettu säännös on neuvotteluvoiman väärinkäyttöä koskeva yleislauseke. Säännös mahdollistaa sen, että elintarvikevaltuutettu voi ottaa kantaa siihen, millaiset sopimusehdot ovat kiellettyjä kohtuuttomia sopimusehtoja. Siksi säännös voi turvata elintarvikeketjun heikommassa asemassa olevia toimijoita.

4 c §. Ostajan oman tuotemerkin suosimisen kielto.

Ehdotettu säännös kieltäisi ostajan tuotemerkin suosimisen. MaRa toteaa, että työryhmän työskentelyn aikana ei tuotu selvästi esiin tutkimukseen tai käytännön tilanteisiin perustuvia ongelmia, jotka tukisivat näin pitkälle menevää sääntelyä. Omien tuotemerkkien tuotteet ovat suosittua ja kuluttajat sekä ravintolat käyttävät niitä paljon. Siksi olisi arvioitava tarkkaan, millaisia vaikutuksia omien tuotemerkkien rajoittamisella on markkinoille.

Ehdotuksen perustelujen mukaan tiiviin yhteistyön seurauksena elintarviketeollisuus on usein merkittävässä taloudellisessa riippuvuussuhteessa päivittäistavarakaupan yrityksiin. Riippuvuussuhde korostuu erityisesti niillä markkinoilla, joilla kaupan rakenne on keskittynyt ja vaihtoehtoiset jakelukanavat ovat vielä kehittymässä. Suomessa elintarviketeollisuuden riippuvuus kaupan alan suurista toimijoista on eurooppalaisittain huomattavan suuri johtuen markkinoiden pienuudesta ja kaupan keskittymisestä.

MaRa ei ole vakuuttunut siitä, että kyseinen säännös olisi tarpeellinen ja oikeasuhtainen keino suojata elintarviketeollisuuden yrityksiä tilanteissa, joissa PL-tuotteiden tuottaminen on liiketoiminnan kannalta olennaista.

MaRa katsoo, että pykälässä kuvattuun ongelmaan voitaisiin puuttua myös sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa säädetyn lain ja elintarvikemarkkinalakiin ehdotetun 4 a §:n perusteella. Ehdotetun pykälän sanamuoto on vaikeasti tulkittava ja sen perusteella ei pysty selvästi hahmottamaan, millainen toiminta olisi laissa kiellettyä ostajan tuotemerkin suosimista.

Kunnioittavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Kai Massa
lakiasiainjohtaja

Veli-Matti Aittoniemi
lakimies

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 8000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.